

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF UYGULAMASINDA ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENME- ÖĞRETME SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

Durmuş KILIÇ**

Seda ABAY***

Öz

Bu araştırma, birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme- öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıf uygulamasında ne gibi problemlerle karşılaştığı ve bu problemlere nasıl çözüm bulunabileceği konusu incelenmiştir. Araştırmada survey yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini Erzurum merkeze bağlı birleştirilmiş sınıflı okullar dâhil olmak üzere, Erzurum ilinin ilçelerinden Narman, Oltu, Pasinler ve Tortum ilçelerindeki 170 birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulunda görev yapan 187 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde, t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD Post Hoc test tekniği kullanılmıştır. Anketin kapsam geçerliliği ilgili alan uzmanlarıyla görüşülüp ifadeler üzerinde tartışılmış, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Güvenilirliği belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Araştırmada; birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıf uygulamasında; “öğretmen yeterliliği”, “okul olanakları”, “programın yapısı”, “okul-aile işbirliği” ve “öğrencilerden kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Birleştirilmiş sınıf öğretmeni, öğretmen yeterliliği, program

Abstract

This research was carried out to determine the problems teachers faced in learning and teaching process in a unified classroom. The problems teachers faced in a unified class practice were discussed in the research. Survey method was used in the research. The research sample consists of 187 teachers teaching in 170 primary schools with unified classes in the towns Narman, Oltu, Pasinler and Tortu in Erzurum. Data have been collected through the questionnaire developed by the researcher. T test, One-Way ANOVA and LSD Post Hoc test techniques were used in data analysis. Content validity of questionnaires were piloted and revisions were made in terms of language, meaning and writings. The reliability of the questionnaire was found as Cronbach Alpha 0.85. In the research, it was concluded that teachers teaching in unified classes faced certain problems in these classes resulting from lack of teachers and school resources, structure of program, school-parents cooperation and students.

Keywords: Unified class teacher, teacher competency, curriculum

---

* Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ilköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında savunulan “Birleştirilmiş Sınıf uygulamasında Öğretmenlerin Öğretme-Öğrenme Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar” adlı yüksek lisans çalışmasının özetidir.

Yazışma adresi: **Yrd. Doç Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği A. B. D., dkilic@atauni.edu.tr; ***Sınıf Öğretmeni, Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Giriş

Türk eğitim sistemi içerisinde ayrı bir öneme sahip olan ve eğitim sistemimizin temel basamağını oluşturan ilköğretim, 6- 14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Toplumun büyük kesimine ulaşması ve ilköğretimdeki okullaşma oranının diğer öğretim basamaklarından fazla olması, ilköğretimin önemini daha da belirginleştirmektedir.

Türk Millî Eğitim Sistemi, yapısal ve fonksiyonel olarak incelendiğinde; birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının, örgün eğitimin ilköğretim kademesi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Kırsal yerleşim birimlerindeki zorunlu eğitim çağına gelmiş çocuklara, ilköğretim hizmeti vermek amacıyla, birleştirilmiş sınıflı okul modeli geliştirilmiştir. Ülkemiz gerçeklerinden kaynaklanan bu durum, bazı yerleşim birimlerindeki nüfusun ve dolayısıyla öğrenci sayısının azlığından, öğretmen ve derslik sayısının ihtiyaca cevap veremeyişinden, birden fazla sınıfın birleştirilerek bir öğretmen yönetiminde okutulması mecburiyetini doğurmuştur(Abay, 2006).

Türkiye’de okullaşma oranlarının en yüksek olduğu öğretim kurumu ilköğretim okullarıdır. Zorunlu eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları Türk eğitim sistemi içerisinde bir problem olarak varlığını devam ettirmektedir. Türkiye’nin coğrafi yapısı ve yerleşim birimlerinin dağınıklığına rağmen, nüfus yoğunluğu az olan kırsal bölgelerde ilköğretim okulları açılarak, tüm vatandaşlarımızın zorunlu temel eğitim sürecinden yararlanması amaçlanmıştır. Ancak nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde her köye beş sınıflı okul yapmak ve her sınıfa bir öğretmen vermek çok güçtür. Bu durum, birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle, bir öğretmen tarafından yetiştirilmesi zorunluluğunu doğurmuştur (Köklü, 2000).

Öğretmen ve öğrenci sayısının azlığı, ekonomik yetersizlikler, okul ihtiyacı, yerleşim birimlerinin dağınıklığı, nüfus yoğunluğunun azlığı, birleştirilmiş sınıf uygulamasının nedenleri arasında sayılabilir (Köksal, 2002). Konuyla ilgili; Öztürk’ün (1980), Fidan ve Baykul (1993), Kaynakçı(1993), Özben (1997), Doğan(2000), Kuzey(2002), Buğday(2003), Çınar (2003), Oran (2003), Şahin (2003), Erdem(2005)’in çalışmalarında birleştirilmiş sınıfların problemleri araştırılmıştır.

Birleştirilmiş sınıf uygulaması köye yönelik bir öğretim uygulamasıdır. Normal öğretimin yapıldığı bir sınıftaki öğretim ile birleştirilmiş sınıf öğretimi arasındaki en belirgin fark, öğretim biçimidir. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler

ders saatlerinin büyük bir bölümünü kendi kendine çalışarak geçirirler. Birleştirilmiş sınıf öğretmeninin bu konuda gerekli bilgi ve beceriye sahip olması gerekir. Kılıç'a (2005: 43) göre öğrencileri tarafından sevilen öğretmenlerin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur.

Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmen, etkili ve verimli bir öğretim için görev yaptığı çevreyi çok iyi tanımalıdır. Halkın sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamını, çevrenin imkân ve şartlarını iyi bilmelidir.

Birleştirilmiş sınıflı okullardaki ders araç ve gereçlerinin eksikliği, kullanım açısından yetersizlikleri ve temin edilme imkânlarının kısıtlı oluşu köy okullarımızdaki verimsizliğin nedenleri arasında sayılabilir. Okulların ilköğretim programının öngördüğü şekilde yaparak-yaşayarak öğrenime elverişli olabilmesi için, birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında uygulama bahçeleri ve dersliklere yer verilmelidir.

Birkaç sınıflı aynı anda bir arada yönetmek, öğretmenin her gün için önceden hazırlık yapmasını gerektirir. Çünkü birleştirilmiş sınıf öğretmeni aynı anda birden fazla sınıf ya da grupla ilgilenmek durumundadır. Bu da iyi bir planlama, beraberinde ise anlayış ve sabır gerektirir.

Bu okullardaki bir başka önemli sorun da mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflı okullara gönderilmeleridir. Deneyimsiz öğretmen bir sınıfla ders işlerken, diğer sınıflarla yapacağı çalışmaları planlayamamaktadır. Bu gibi durumlar, mesleğin ilk yıllarında öğretmeni mesleğinden soğutmaktadır.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasına yönelik programlar geliştirilememesi ve bağımsız sınıf programlarının küçük değişikliklerle birleştirilmiş sınıflarda uygulanması, bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Şehir okullarına göre hazırlanan program, köy ilköğretim okulu özelliklerini dikkate almamış, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Ayrıca her sınıfta okutulan ders çeşidi ve sayısı birleştirilmiş sınıflı okullar için fazladır. Konuların, derslerin dağılımı karşısında öğretmen, öğrencilerine gerektiği kadar rehberlik hizmeti sunamamaktadır.

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının birçoğunun tek öğretmenli olduğu düşünüldüğünde verilen eğitim ve öğretimin yeterli olmadığı söylenebilir.

Birleştirilmiş sınıflı okullar, sadece Türkiye'de değil, dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde varlıklarını sürdürmektedir. Kanada, ABD, BDT, Avustralya, İngiltere gibi dünyanın gelişmiş pek çok ülkesinde birleştirilmiş sınıflı okullar bulunmaktadır. Bu okullar genellikle, buldukları ülkenin kırsal alanına ilköğretim

hizmeti vermektedir. Kırsal alandaki yerleşim merkezleri küçük ve az nüfuslu olduklarından, oradaki öğrenci kapasitesine birleştirilmiş sınıflı okullar cevap vermektedir. Bu okullar, kırsal alanda tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıkla geçim sağlayan düşük gelirli ailelerin çocuklarına okul hizmeti ulaştırma gayesiyle açılmışlardır. Birleştirilmiş sınıflı okul modeli, kırsal alandaki yerleşim birimlerine uyarlanarak geliştirilmiştir. Her ülke kendi şartlarına, ihtiyaçlarına ve toplumsal özelliklerine göre, birleştirilmiş sınıf uygulama modeli geliştirmiştir (Doğan, 2000:9). Birleştirilmiş sınıf uygulamaları sadece Türkiye'nin gerçeği değildir. Gelişmiş ülkelerin, ilköğretim uygulamalarına baktığımızda da birleştirilmiş sınıf uygulamalarını görmekteyiz. Örneğin; Fransa ve İrlanda'nın kırsal bölgelerinde bir ya da iki öğretmenli ilkokullar bulunmaktadır (Anderson-Levitt, 1992).

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının üstün ve zayıf yönlerine, öğretmenler tarafından tercih edilip edilmediklerine ilişkin Türkiye dışında gerçekleştirilmiş pek çok araştırma bulunmaktadır. Hollandalı öğretmenlerin, planlama ve sınıf yönetimine ilişkin aşırı bir çaba gerektirdiği için, birleştirilmiş sınıf uygulamasını güç buldukları yapılan araştırmalar sonucu ortaya konmuştur. Bununla beraber, öğretmenler bu araştırmada birleştirilmiş sınıfların sosyal etkileşime daha fazla olanak tanıdığını, öğrencilerin yardımlaşma ve kendi başına iş yapma becerilerinin daha fazla geliştiğini ifade etmişlerdir (Veenman, 1985).

A.B.D'nin Kentucky eyaletinde, öğretmenlere birleştirilmiş sınıf uygulamaları ile ilgili görüşleri sorulmuş; öğretmenler birleştirilmiş sınıfları, yüksek beceriler ile donanık, bağımsız çalışabilen ve iyi davranışlara sahip öğrencilerin bulunduğu sınıflar olarak tanımlamışlardır. Ayrıca bu öğretmenler müstakil sınıf okutmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Olumsuz tutuma sahip öğretmenler, bu sınıflarda zamanın yetmemesi ve sınıf yönetimini engelleyici bazı davranışların sıklığını belirtmişlerdir.

A.B.D. Arkansas eyaletinde ise birleştirilmiş sınıfların bir kısmı 1. sınıftan 4. sınıfa, bir kısmı ise 1. sınıftan 6. sınıfa kadar tek öğretmen tarafından okutulmaktadır (Galluzzo, 1990).

Birleştirilmiş sınıf uygulamaları ile ilgili yapılan bazı çalışmalar, öğrenci başarılarının bağımsız sınıflardan önemli ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Yapılan çalışmalarda, birbirlerinden farklı öğretim derecelerindeki öğrencilerin bulunduğu sınıfların, aynı yaştaki öğrencilerin bulunduğu sınıflardan daha düşük başarıya sahip olduğunu göstermektedir (Veenman, 1996).

Kanada'da hem müstakil sınıf hem de birleştirilmiş sınıf okutmuş olan öğretmenler üzerinde yapılan araştırmada, bu öğretmenlerin %79'unun müstakil sınıf okutmayı tercih ettiği ortaya konmuştur. Bu öğretmenlerden sadece bir tanesi birleştirilmiş sınıfı tercih etmiştir. Öğretmenler, bu öğretim şeklinin, ders öncesi daha fazla hazırlık gerektirdiğini, zaman sorunu yaşandığını belirtmişlerdir (Brown ve Martin, 1989).

Ayrıca Kanada'da okulların % 17'sinde, İngiltere'de de % 19'unda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır (Mason ve Stimson, 1994).

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları; yapı, fonksiyon, programların uygulanması, idari yapı ve işleyiş gibi kendilerine has bazı özelliklere ve özel şartlara sahiptir. Söz konusu özellik ve şartlar, birtakım güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin kırsal alanda görev yapmalarındaki güçlükler nedeniyle öğretmen bulunmaması, öğrencilerin sık sık öğretmen değiştirmeleri, öğretmenlerin lisans eğitimlerinin yeterli olmayışı, bu sınıflarda öğretim materyallerinin yetersizliği, ailelerin ekonomik koşullarının iyi olmayışı gibi nedenler birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan güçlükler arasında sayılabilir (Erden, 1996).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştığı problemlere ilişkin görüşlerini tespit etmektir.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğrenme- öğretim sürecinde 1) öğretmen yeterliliği,

2) okulun olanakları, 3) okul –aile işbirliği, 4) öğrenciler, 5) programın yapısı ile ilgili karşılaştığı problemlere ilişkin görüşlerinin;

- (a) öğretmenlerin cinsiyetine
- (b) öğretmenlerin mezun oldukları bölüme
- (c) öğretmenlerin görevlerine
- (d) öğretmenlerin sınıflardaki öğrenci sayısına
- (e) öğretmenlerin stajyer olup olmadıklarına
- (f) öğretmenlerin okuldaki öğretim şekline
- (g) öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?

Sayıtlılar

1. Uygulamaya katılan öğretmenler, hazırlanan anketi içten ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıtlamışlardır.

2. Araştırmaya, öğretmenler gönüllü olarak katılmışlardır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, Erzurum il sınırları içinde bulunan birleştirilmiş sınıflı eğitim ve öğretim yapan ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler üzerinde yapılmıştır. Sonuçlar aynı ve benzer özelliği taşıyan ilköğretim okullarına ve öğretmenlerine genellenebilir.

2. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunlar, araştırmacı tarafından hazırlanan ve kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ve toplanan verilerin analizinde uygulanan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

Evren

Araştırma evrenini, 2005- 2006 öğretim yılında Erzurum iline bağlı birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları ve bu okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır.

Örneklem

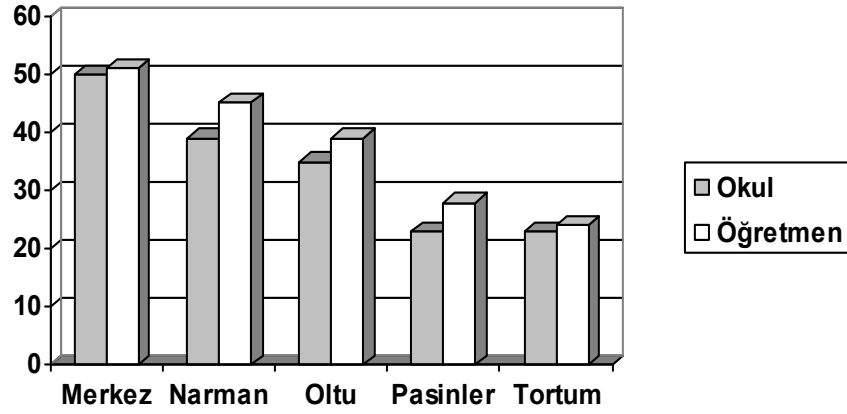
Araştırma örneklemini, 2005- 2006 öğretim yılında, Erzurum merkeze bağlı birleştirilmiş sınıflı okullar dâhil olmak üzere, Narman, Oltu, Pasinler ve Tortum ilçelerindeki 170 birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulunda görev yapan ve şans (random) yöntemiyle seçilen 187 öğretmen oluşturmaktadır. Merkezdeki birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında anket uygulanan öğretmen sayısı 51'dir. İlçelerdeki birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında anket uygulanan öğretmen sayısı 136'dır. Evren ve örneklem ile ilgili ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Evren ve Örneklem ile İlgili Bilgiler

	Evren	Örneklem				
	Erzurum genel	Merkez	Narman	Oltu	Pasinler	Tortum
Okul	746	50	39	35	23	23
Öğretmen	1.449	51	45	39	28	24

Tablo.1 incelendiği zaman, örnekleme oluşturan okul sayısının evrene oranı % 22.79 ve öğretmen sayısının oranı da % 12.91'dir. Örnekleme oluşturan okul ve öğretmenlerin ilçelere göre sayıları Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1

Örnekleme Oluşturan Okul ve Öğretmenlerin İlçelere Göre Sayıları

Veri Toplama Araçları

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların belirlenmesinde, araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Anket hazırlanmadan önce ilgili literatür taranmış ve

konuda ortaya konmuş sorunlar belirlenmiştir. Daha sonra bu belirlenen sorunları içeren likert tipi çoktan seçmeli 35 anket maddesi hazırlanmıştır. Bu maddeler eğitim bilimleri ve ölçme değerlendirme alanında uzman olan öğretim üyelerine gösterilmiş ve onların önerisi doğrultusunda ve uygulama sonrası yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda anket 28 soruya indirilmiştir.

Ankette, “Çok yeterli” seçeneği “5 puan”, “Yeterli” seçeneği “4 puan”, “Kararsızım” seçeneği “3 puan”, “Çok yetersiz” seçeneği “2 puan” ve “Yetersiz” seçeneği “1 puan” olarak puanlanmıştır.

Anket, 1) Öğretmen Yeterliliği, 2) Okulun Olanakları, 3) Okul-Aile İşbirliği, 4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar ve 5) Programın Yapısı olmak üzere beş alt boyuttan oluşmuştur. Her bir boyuttaki maddelere ilişkin puanlar toplanıp o boyuta ilişkin toplam puan belirlenir. Puan arttıkça olumlu azaldıkça olumsuz olarak değerlendirildiği şeklinde yorumlanmaktadır.

Ankete ilişkin iç tutarlılık analizi sonucu, Cronbach Alfa katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, anketin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo2

Ankete İlişkin Cronbach Analizi İle İlgili Bilgiler

Madde No	Madde çıkarılırsa Ölçeğin Ortalaması	Madde çıkarılırsa Ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonu	Madde çıkarılırsa ölçeğin Alphası
1	81,98	156,97	0,23	0,85
2	81,97	160,56	0,12	0,85
3	82,56	148,49	0,47	0,84
4	82,17	150,19	0,46	0,84
5	82,05	159,51	0,15	0,85
6	81,92	155,87	0,28	0,85
7	82,03	149,41	0,48	0,84
8	82,37	148,93	0,46	0,84
9	82,24	149,49	0,47	0,84
10	82,08	154,30	0,32	0,85
11	81,91	147,78	0,56	0,84
12	81,87	156,96	0,26	0,85
13	82,60	155,07	0,28	0,85
14	82,39	157,55	0,20	0,85
15	82,35	148,86	0,53	0,84
16	82,27	155,81	0,26	0,85
17	82,46	154,11	0,29	0,85
18	82,15	152,60	0,43	0,85
19	82,09	159,41	0,19	0,85
20	83,14	155,24	0,27	0,85
21	82,78	150,28	0,39	0,85
22	82,09	153,29	0,35	0,85
23	81,97	157,97	0,18	0,85
24	82,18	146,40	0,59	0,84
25	82,58	147,75	0,51	0,84
26	82,22	146,54	0,55	0,84
27	82,43	146,41	0,54	0,84
28	82,52	146,85	0,52	0,84

Denek sayısı = 187

Madde sayısı = 28

Cronbach Alpha = 0,8507

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde üç farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup, bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 10.00 Release istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler şunlardır:

1. t Testi
2. Tek yönlü varyans analizi
3. LSD Post Hoc testi

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, önce birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştığı problemlere ilişkin genel görüşlerine ilişkin bulgular verilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin karşılaştığı problemlere ilişkin görüşleri; “(a) öğretmenlerin cinsiyetine (b) öğretmenlerin mezun oldukları bölüme (c) öğretmenlerin görevlerine (d) öğretmenlerin sınıflardaki öğrenci sayısına (e) öğretmenlerin stajyer olup olmadıklarına (f) öğretmenlerin okuldaki öğretim şekline (g) öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorularıyla ile bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Genel Görüşlerine ait Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretim ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin öğretmenlerin genel görüşlerine ait bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Genel Bulgular

	$\bar{X}$	S. S.
1) Öğretmen Yeterliliği	2,49	8,57
2) Okulun Olanakları	2.53	5,91
3) Okul-Aile İşbirliği	2.01	1,77
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	3.42	2,29
5) Programın Yapısı	2.11	4,75

Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar t testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S. S.	t	Önem düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Kadın	61	25,43	8,69	2,467	p<0.05
	Erkek	126	28,76	8,66		
2) Okulun Olanakları	Kadın	61	16,74	5,91	1,539	p>0.05
	Erkek	126	18,06	5,28		
3) Okul-Aile İşbirliği	Kadın	61	4,02	1,77	0,476	p>0.05
	Erkek	126	4,16	1,99		
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Kadın	61	6,85	2,29	0,771	p>0.05
	Erkek	126	7,12	2,18		
5) Programın Yapısı	Kadın	61	12,67	4,75	1,776	p>0.05
	Erkek	126	14,04	5,02		
Anket toplam puanı	Kadın	61	65,70	17,24	2,308	p<0.05
	Erkek	126	72,13	18,15		

S.d.=185

Tablo 4 incelendiğinde “öğretmen yeterliği” alt boyutu ve “anket toplam puanı” açısından, birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin cinsiyetine göre farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2.467$, $p<0.05$; $t=2.308$, $p<0.05$). Diğer alt boyutlardan alınan puanlara ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde “öğretmen yeterliği” alt boyutunda erkeklerin puan ortalaması 28.76 olup, kadınların puan ortalaması olan 25.43’den büyüktür. Bu bulgu erkeklerin kadınlara göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında kendi yeterliklerini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Yerlikaya(2000)’nin araştırmasında da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Araştırma

grubundaki 44 kadın sınıf öğretmeninden 5'inde (% 11. 3) duyarsızlaşma, 15'inde (% 34. 1) duygusal tükenmişlik görülürken; 32 erkek sınıf öğretmenin 2'sinde (% 6.25) duyarsızlaşma, 6'sında (% 18.75) duygusal tükenmişliğe rastlanmıştır.

Tabloyu inceleme sürdürüldüğünde “anket toplam puanı” açısından erkeklerin puan ortalaması 72.13 olup, kadınların puan ortalaması olan 65.70'den büyüktür. Bu bulgu erkeklerin kadınlara göre, birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunları daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Kadınların kendilerini öğretmen yeterliliği açısından daha düşük değerlendirmelerinin nedeni; birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumsuz şartları karşısında daha güçsüz kalışları, bununla birlikte başarısızlık, yalnızlık ve kendine güvensizlik vb. duyguları yoğun olarak yaşamaları olabilir.

Şahin (2003)'in yaptığı araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda karşılaştıkları sorunları olumsuz olarak değerlendirmelerinin nedeni; mesleki deneyimleri itibariyle birleştirilmiş sınıf uygulamasına hazır olmamaları şeklinde düşünülebilir.

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar t testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

	Bölüm	N	$\bar{X}$	S. S.	t	Önem düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	26,85	8,82	3,042	p<0.05
	Diğer bölümler	29	32,14	7,23		Anamlı
2) Okul Olanakları	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	17,26	5,35	2,142	p<0.05
	Diğer bölümler	29	19,62	6,01		Anamlı
3) Okul-Aile İşbirliği	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	3,94	1,77	2,992	p<0.05
	Diğer bölümler	29	5,07	2,36		Anamlı
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	6,94	2,27	1,378	p>0.05
	Diğer bölümler	29	7,55	1,82		Anlamsız
5) Programın Yapısı	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	13,29	4,74	1,959	p>0.05
	Diğer bölümler	29	15,24	5,85		Anlamsız
Anket toplam Puanı	Sınıf Öğretmenliği Bölümü	158	68,28	17,59	3,183	p<0.05
	Diğer bölümler	29	79,62	17,86		Anamlı

Tablo 5 incelendiğinde “öğretmen yeterliği”, “okulun olanakları”, “okul-aile işbirliği” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından, birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerle ilgili sorunlar ve “programın yapısı” alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, “öğretmen yeterliği” alt boyutunda diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin puan ortalaması 32.14 olup, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin puan ortalaması olan 26.85’ten büyüktür. Bu bulgu diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında kendi yeterliklerini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, kendilerini öğretmen yeterliği açısından daha olumlu

değerlendirmelerinin nedeni; birleştirilmiş sınıf uygulaması hakkında gerekli bilgi, beceri ve deneyimden yoksun olmaları ve bu durumun farkında olmayışları şeklinde açıklanabilir. Özben(1997)'in yaptığı araştırmada örneklem grubunun % 74.7'si sınıf öğretmeni yetiştiren bir kurumdan mezun olmuştur. Sınıf öğretmeni yetiştiren bir kurumdan mezun olmayanların özellikle birleştirilmiş sınıflı okullarda görevli olması, diğer bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilir.

Tabloyu inceleme sürdürüldüğünde, “okulun olanakları” alt boyutunda diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin puan ortalaması 19.62 olup sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin puan ortalaması olan 17.26'dan büyüktür. Bu bulgu diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında okulun olanaklarını daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin, okulun olanaklarını daha düşük değerlendirmelerinin nedeni; bazı ideallerle göreve başlamaları, daha sonra hiç beklemedikleri bir öğretim ortamıyla karşılaşmaları ve bu imkânsızlıklar içinde şevklerinin kırılması şeklinde açıklanabilir.

Tablonun incelemesi devam ettiğinde, “okul-aile işbirliği” alt boyutunda diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin puan ortalaması 5.07 olup sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin puan ortalaması olan 3.94'den büyüktür. Bu bulgu diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında okul-aile işbirliğini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin “okul-aile işbirliği” alt boyutunu daha olumlu değerlendirmelerinin nedeni, okul-aile işbirliğinin kuruluş amacını ve görevlerini yeterince bilmemelerinden ileri gelebilir. Özben (1997)'in yaptığı araştırmada da, okul-aile işbirliğini, öğretmenlerin % 82'si yetersiz ve çok yetersiz, ilköğretim müfettişlerinin ise % 100'ü yetersiz bulmuştur. Okul-aile işbirliğinin bu oranda yetersiz bulunması birliğin amaçlarını gerçekleştirmediği anlamına gelmektedir.

Tabloyu inceleme sürdürüldüğünde “anket toplam puanı” açısından diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin puan ortalaması 79.62 olup sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin puan ortalaması olan 68.28'den büyüktür. Bu bulgu diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunları daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunları daha olumsuz değerlendirmelerinin nedeni daha idealist oluşları şeklinde açıklanabilir.

Anket, alınabilecek en yüksek toplam puan açısından değerlendirildiğinde, alınabilecek en yüksek puan 140 olup, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenler aldıkları puanların ortalamasının % 50'nin altında olduğu görülmektedir. Bu ise birleştirilmiş sınıf uygulamalarında öğretmenlerin ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Özrenk'in (1992) yaptığı araştırmalarda da benzer bulgular elde edilmiştir. Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda karşılaştıkları sorunları olumsuz olarak değerlendirmelerinin nedenleri arasında, öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri, programın yapısı, birleştirilmiş sınıflı okulların fiziki donanım eksiklikleri, öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, öğrencilerden kaynaklanan sorunlar, vb. sayılabilir.

Yerlikaya (2000)'nin yapmış olduğu araştırmada da, köyde görev yapan öğretmenlerin, görev yerlerine bağlı olarak birtakım güçlükler ve sorunlar yaşadığı ifade edilmiştir. Yaşanan bu sorunlar; çalışma ortamı ve koşulların kötü oluşu, çalışma kurumlarının merkeze uzaklığı, birleştirilmiş sınıflarda tek öğretmen olmanın zorlukları, aile ve okul çevresinin düşük sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, sık sık değişen öğretim programları, kırtasiye işlerinin fazla oluşu, yoğun ve tempolu çalışma ortamı olarak açıklanmıştır.

Öğretmenlerin Görevlerine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin görevlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar t testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Görevlerine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

	Görev	N	$\bar{X}$	S. S.	t	Önem Düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Müdür yetkili	142	28,06	8,81	1,058	P>0.05
	Öğretmen	45	26,47	8,71		
2) Okul Olanakları	Müdür yetkili	142	17,71	5,43	0,377	p>0.05
	Öğretmen	45	17,36	5,80		
3) Okul-Aile İşbirliği	Müdür yetkili	142	4,16	1,97	0,630	p>0.05
	Öğretmen	45	3,96	1,72		
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Müdür yetkili	142	7,09	2,24	0,651	p>0.05
	Öğretmen	45	6,84	2,14		
5) Programın Yapısı	Müdür yetkili	142	13,77	4,81	0,885	p>0.05
	Öğretmen	45	13,02	5,46		
Anket toplam puanı	Müdür yetkili	142	70,79	17,87	1,020	p>0.05
	Öğretmen	45	67,64	18,67		

S.d.=185

Tablo 6 incelendiğinde “öğretmen yeterliği”, “okulun olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutlarından alınan puanlara ve “anket toplam puan”a ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız (p>0.05) bulunmuştur.

Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısına Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısına göre

farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar Tablo 5'te ve tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısına Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Puanlara İlişkin Bulgular

	Öğrenci sayısı	N	$\bar{X}$	S.S.	Minimum Puan	Maksimum Puan
1) Öğretmen Yeterliliği	21'den az	84	27,06	9,23	13	48
	21- 40 arası	75	27,73	8,34	13	48
	41- 60 arası	28	29,36	8,67	12	44
	Toplam	187	27,67	8,79	12	48
2) Okul Olanakları	21 'den az	84	17,43	5,40	9	29
	21- 40 arası	75	17,17	5,27	10	28
	41- 60 arası	28	19,43	6,26	10	32
	Toplam	187	17,63	5,51	9	32
3) Okul-Aile İşbirliği	21 'den az	84	4,27	1,98	2	8
	21- 40 arası	75	3,93	1,73	2	8
	41- 60 arası	28	4,11	2,17	2	8
	Toplam	187	4,11	1,91	2	8
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	21 'den az	84	7,31	2,24	2	10
	21- 40 arası	75	6,93	2,16	2	10
	41- 60 arası	28	6,46	2,24	2	10
	Toplam	187	7,03	2,21	2	10
5) Programın Yapısı	21 'den az	84	13,68	5,05	6	27
	21- 40 arası	75	12,84	4,20	6	26
	41- 60 arası	28	15,36	6,19	7	28
	Toplam	187	13,59	4,97	6	28
Anket toplam Puanı	21 'den az	84	69,75	18,59	37	110
	21- 40 arası	75	68,61	16,06	44	110
	41- 60 arası	28	74,71	21,22	40	118
	Toplam	187	70,03	18,07	37	118

Tablo 8

Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısına Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Önem düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Gruplar arası	111,304	2	55,652	0,719	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	14243,798	184	77,412		
	Toplam	14355,102	186			
2) Okul Olanakları	Gruplar arası	109,622	2	54,811	1,822	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	5536,175	184	30,088		
	Toplam	5645,797	186			
3) Okul-Aile İşbirliği	Gruplar arası	4,594	2	2,297	0,625	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	676,048	184	3,674		
	Toplam	680,642	186			
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Gruplar arası	16,224	2	8,112	1,667	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	895,583	184	4,867		
	Toplam	911,807	186			
5) Programın Yapısı	Gruplar arası	130,282	2	65,141	2,689	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	4456,830	184	24,222		
	Toplam	4587,112	186			
Anket toplam Puanı	Gruplar arası	771,487	2	385,744	1,184	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	59941,251	184	325,768		
	Toplam	60712,738	186			

Tablo incelendiği zaman, birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretme ve öğrenme sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunların, sınıflarındaki öğrenci sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. “Öğretmen yeterliği”, “okulun olanakları”, “okul-aile

işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutlarından ve “anket toplamı”ndan alınan puanlara ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız ($p>0.05$) bulunmuştur.

Öğretmenlerin Stajyer Olup Olmamasına Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin stajyer olup olmamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar t testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Stajyer Olup Olmamasına Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

	Stajyerlik durumu	N	$\bar{X}$	S. S.	t	Önem Düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Evet	24	30,37	8,41	1,620	$p>0.05$
	Hayır	163	27,28	8,79		Anlamsız
2) Okulun Olanakları	Evet	24	17,54	4,23	0,080	$p>0.05$
	Hayır	163	17,64	5,68		Anlamsız
3) Okul-Aile İşbirliği	Evet	24	4,71	2,18	1,642	$p>0.05$
	Hayır	163	4,02	1,86		Anlamsız
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Evet	24	7,04	2,12	0,023	$p>0.05$
	Hayır	163	7,03	2,23		Anlamsız
5) Programın Yapısı	Evet	24	13,13	4,94	0,494	$p>0.05$
	Hayır	163	13,66	4,98		Anlamsız
Anket toplam puanı	Evet	24	72,79	14,47	0,799	$p>0.05$
	Hayır	163	69,63	18,54		Anlamsız

S.d.=185

Tablo 9 incelendiğinde “öğretmen yeterliği”, “okulun olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutlarından alınan puanlara ve “anket toplam puan”a ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız ($p>0.05$) bulunmuştur.

Öğretmenlerin Okuldaki Öğretim Şekline Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları değerlendirmesi, okuldaki öğretim şekline göre incelenmiş ve bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Okuldaki Öğretim Şekline Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

	Öğretim Şekli	N	$\bar{X}$	S. S.
1) Öğretmen Yeterliliği	Normal	186	27,70	8,79
	İkili	1	22.00	-
2) Okul Olanakları	Normal	186	17,65	5,51
	İkili	1	13.00	-
3) Okul-Aile İşbirliği	Normal	186	4,11	1,92
	İkili	1	5.00	-
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Normal	186	7,04	2,22
	İkili	1	5.00	-
5) Programın Yapısı	Normal	186	13,63	4,95
	İkili	1	7.00	-
Anket toplam puanı	Normal	186	70,13	18,07
	İkili	1	52.00	-

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin 1’inin ikili öğretim görülen okulda ve 186’sının da normal öğretim gören okulda görev yaptığı görülmektedir. İkili öğretim yapan okulda görev yapan öğretmen, birleştirilmiş sınıf uygulamasında, öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları normal okulda görev yapan öğretmenlere göre daha olumsuz değerlendirdiği ortalamalardan anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme ve öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla anketin alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin ortalamalar Tablo 10'da ve tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Puanlara İlişkin Bilgiler

	Kıdem	N	$\bar{X}$	S.S.	Minimum Puan	Maksimum Puan
1) Öğretmen Yeterliliği	1- 5 yıl	146	27,17	8,81	12,00	48,00
	6- 10 yıl	34	28,97	8,39	14,00	48,00
	11- 15 yıl	7	31,86	9,75	22,00	46,00
	Toplam	187	27,67	8,79	12,00	48,00
2) Okul Olanakları	1- 5 yıl	146	17,03	5,30	9,00	31,00
	6- 10 yıl	34	19,29	5,85	10,00	32,00
	11- 15 yıl	7	22,00	5,09	13,00	28,00
	Toplam	187	17,63	5,51	9,00	32,00
3) Okul-Aile İşbirliği	1- 5 yıl	146	4,03	1,85	2,00	8,00
	6- 10 yıl	34	4,29	2,17	2,00	8,00
	11- 15 yıl	7	4,86	2,04	2,00	8,00
	Toplam	187	4,11	1,91	2,00	8,00
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	1- 5 yıl	146	6,87	2,31	2,00	10,00
	6- 10 yıl	34	7,68	1,70	2,00	10,00
	11- 15 yıl	7	7,2857	2,06	4,00	10,00
	Toplam	187	7,03	2,21	2,00	10,00
5) Programın Yapısı	1- 5 yıl	146	13,03	4,67	6,00	28,00
	6- 10 yıl	34	15,32	5,56	6,00	28,00
	11- 15 yıl	7	16,86	5,58	7,00	25,00
	Toplam	187	13,59	4,97	6,00	28,00
Anket toplam Puanı	1- 5 yıl	146	68,14	17,36	37,00	118,00
	6- 10 yıl	34	75,56	18,57	46,00	116,00
	11- 15 yıl	7	82,86	21,97	52,00	109,00
	Toplam	187	70,04	18,07	37,00	118,00

Tablo 12

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Bulgular

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Önem düzeyi
1) Öğretmen Yeterliliği	Gruplar Arası	216,555	2	108,277	1,409	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	14138,547	184	76,840		
	Toplam	14355,102	186			
2) Okul Olanakları	Gruplar Arası	280,848	2	140,424	4,816	p<0.05 Anlamlı
	Gruplar içi	5364,949	184	29,157		
	Toplam	5645,797	186			
3) Okul-Aile İşbirliği	Gruplar Arası	5,897	2	2,948	0,804	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	674,745	184	3,667		
	Toplam	680,642	186			
4) Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Gruplar Arası	18,410	2	9,205	1,896	p>0.05 Anlamsız
	Gruplar içi	893,397	184	4,855		
	Toplam	911,807	186			
5) Programın Yapısı	Gruplar Arası	221,985	2	110,993	4,679	p<0.05 Anlamlı
	Gruplar içi	4365,127	184	23,724		
	Toplam	4587,112	186			
Anket toplam Puanı	Gruplar Arası	2714,238	2	1357,119	4,305	p<0.05 Anlamlı
	Gruplar içi	57998,500	184	315,209		
	Toplam	60712,738	186			

Tablo 12 incelendiği zaman, birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretme ve öğrenme sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunların, öğretmenlerin kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. “okulun olanakları” ve “programın yapısı” alt boyutlarından ve “anket toplamı”ndan alınan puanlara ilişkin farklar anlamlı ($p<0.05$) olarak bulunmuştur. “Öğretmen yeterliği”, “okul-aile işbirliği” ve “öğrencilerle ilgili

sorunlar” alt boyutlarından alınan puanlara ilişkin farklar istatistiksel olarak anlamsız ($p>0.05$) bulunmuştur.

Tablo 13

LSD Post Hoc Testi İle İlgili Bulgular

	Kıdem (I)	Kıdem (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	Önem düzeyi
Okul Olanakları	1- 5 yıl	6- 10 yıl	- 2, 26	p<0.05
		11- 15 yıl	- 4, 97	p<0.05
Programın Yapısı	1- 5 yıl	6- 10 yıl	- 2, 28	p<0.05
		11- 15 yıl	- 3, 82	p<0.05
Anket toplam puanı	1- 5 yıl	6- 10 yıl	- 7, 42	p<0.05
		11- 15 yıl	-14, 72	p<0.05

Tablo 13 incelendiğinde, mesleki kıdemi 1- 5 yıl arasında olan öğretmenlerin, mesleki kıdemi 6- 10 yıl ve 11- 15 yıl arasında olan öğretmenlere göre “okulun olanaklarını” ve “programın yapısını” daha olumsuz yönde değerlendirdikleri görülmektedir.

Tartışma

Bu bölümde elde edilen sonuçlar sıralanmış, araştırmanın amaçlarıyla ilgili varılan bulgular doğrultusunda bazı öneriler getirilmiştir.

Öğretmenlerin cinsiyetine göre, birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “öğretmen yeterliliği” alt boyutu ve “anket toplam puanı” açısından erkekler lehine anlamlı bulunmuştur. Erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre kendi yeterliliklerini daha olumlu olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Yerlikaya(2000) ve Şahin(2003)’in yaptığı araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir.

Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “öğretmen yeterliliği”, “okul olanakları”, “okul-aile işbirliği” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından, diğer bölümlerden mezun olan öğretmenler lehine anlamlı bulunmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, “öğretmen yeterliliği” alt boyutunda diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin puan

ortalaması 32.14 olup, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin puan ortalaması olan 26.85'den büyüktür. Bu bulgu diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, sınıf öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında kendi yeterliklerini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin, kendilerini öğretmen yeterliği açısından daha olumlu değerlendirmelerinin nedeni; birleştirilmiş sınıf uygulaması hakkında gerekli bilgi, beceri ve deneyimden yoksun olmaları ve bu durumun farkında olmayışları şeklinde açıklanabilir. Sınıf öğretmenliği mezunu öğretmenlerinin diğer bölüm mezunlarına göre daha idealist yetişmeleri bu sonucu doğrulmuş olabilir.

Öğretmenlerin okuldaki görevlerine göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “öğretmen yeterliliği”, “okul olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından anlamsız bulunmuştur. Öğretmenler görevlerine göre, birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştıkları sorunları aynı şekilde değerlendirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısına göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “öğretmen yeterliliği”, “okul olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından anlamsız bulunmuştur. Öğretmenler sınıflarındaki öğrenci sayısına göre, birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştıkları sorunları aynı şekilde değerlendirmişlerdir.

Öğretmenlerin stajyer olup olmamasına göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “öğretmen yeterliliği”, “okul olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından anlamsız bulunmuştur.

Öğretmenlerin okuldaki öğretim şekline göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar incelendiğinde, ikili öğretim yapılan okulda görev yapan öğretmen, normal öğretim yapılan okullarda görev yapan öğretmenlere göre, sorunları daha olumsuz olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “okul olanakları”, “programın yapısı” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından anlamlı bulunmuştur. Mesleki kıdemi 1- 5 yıl arasında olan öğretmenler, mesleki kıdemi 6- 10 yıl ve 11- 15 yıl arasında olan öğretmenlere göre “okulun olanaklarını” ve “programın yapısını” sorunları daha olumsuz olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Mesleki kıdemi 1- 5 yıl arasında olan öğretmenler

yeni göreve atanmış veya mesleklerinin ilk birkaç yılını çalışan tecrübesiz öğretmenlerdir. Söz konusu öğretmenler, birleştirilmiş sınıf uygulaması ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi değildirler. Çünkü yeni göreve atanacak öğretmenler, genellikle il ve ilçe merkezi dışındaki okullarda göreve başlamaktadır. Bu okullar da birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarıdır. Zaman içerisinde, öğretmenlerin bilgi, beceri ve deneyimi arttıkça, mesleki kıdemleri ilerledikçe daha olumlu bir bakış açısı geliştirebilecekleri söylenebilir.

Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıf okutma yılına göre, birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaştığı sorunlar, “okul olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” alt boyutları ve “anket toplam puanı” açısından anlamlı bulunmuştur. Birleştirilmiş sınıf okutma yılı, 7- 9 yıl arasında olan öğretmenler, mesleki kıdemi 1- 3 yıl ve 4- 6 yıl arasında olan öğretmenlere göre, sorunları daha olumlu olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yararlanarak uygulamaya dönük bazı öneriler geliştirilmiştir:

1. Birleştirilmiş sınıflarda en büyük sorun, kalabalık sınıflarda eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesidir. Beş sınıflı bir arada okutan öğretmen, öğrenci seviyesini ve hazır bulunuşluk düzeylerini dikkate alarak bireyselleştirilmiş eğitim uygulayamaz. Bu okullarımızın “öğretmen yeterliği”, “okulun olanakları”, “okul-aile işbirliği”, “öğrencilerle ilgili sorunlar”, “programın yapısı” dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmesi gerekir.

2. Yeni mezun öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıflı okullara atamalarının yapılmaması mesleki tecrübesizlikleri açısından önemlidir.

3. Bazı bölge okullarımızda olduğu gibi, birleştirilmiş sınıflı okulların bulunduğu yerleşim birimlerinde, ana dili problemlili öğrencilerle karşılaşılabilir. Türkçenin yeterli düzeyde kullanılmaması, öğrenci başarısını da etkilemektedir. Bu nedenle, öğrenci velileri, Türkçenin önemi konusunda bilgilendirilmeli; gerek okulda gerekse okul dışında Türkçe kullanımına dikkat edilerek, ana dil eğitimi özendirilmelidir.

4. Bu okullarda bulunan öğrencilerin, daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanması, sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitimden herkesin eşit şekilde yararlanması amacıyla; Taşınabilir

İlköğretim Uygulaması yaygınlaştırılmalı ya da Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının (YİBO) sayısı ve etkinliği artırılmalıdır.

5. Öğretmen adaylarına, mezun oldukları yükseköğretim kurumunda birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında uygulama yapma imkânı daha nitelikli bir şekilde sağlanmalıdır.

6. Okullar arasında “kardeş okul uygulaması” başlatılarak, ders hedeflerinin gerçekleşmesine katkı sağlayacak araç-gereç ve materyaller hazırlanarak, bu okullara gönderilebilir. Ayrıca, okulun bağlı bulunduğu Millî Eğitim Müdürlüklerince araç-gereç eksiklikleri giderilebilir

7. Birleştirilmiş sınıfların eğitim ve öğretim meseleleri bakanlıkça ele alınmalı, bu yerleşim birimlerine uygun, esnek bir program geliştirilmelidir.

8. Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarına, bilgi ve tecrübelerini artırmak, köy ortamına uyumlarını kolaylaştırmak için, birleştirilmiş sınıflı köy ilköğretim okullarında uygulama yapma imkânı verilmelidir.

9. Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin, iş başında yetiştirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığınca hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

Kaynaklar

- Abay, S. (2006). *Birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunlar*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Anderson, L., Kathryn, M. (1992). Elementary education in France, *The Elementary School Journal*, pp. 79-80.
- Brown, K. G., Martin, A. B. (1989). Student achievement in multigrade and single grade classes education Canada, pp. 16-18.
- Buğday, M. (2003). *Birleştirilmiş sınıflarda sosyal bilgiler öğretiminin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çınar, İ. (2004). Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında ilk okuma yazma öğretimine ilişkin bir araştırma. *İ.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7.
- Doğan, A. R. (2000). *Birleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretim*. Trabzon: Selim Ofset.

- Erdem, A. R., Kamacı, S., Aydemir, T. (2005). Birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar: Denizli örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(1-2), 3-13.
- Erden, M. (1996). Multigraded classes in turkey: improving to quality of instruction. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12:85-88.
- Fidan, N. ve Baykul, Y. (1993). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim öğretmen rehberi*. Ankara: M.E. B. ve Unicef.
- Galluzzo, G. R. (1990). *The organization and management of split-grade classrooms: a report of teachers' and principals' responses*, Charleston, WV: Appalachia Educational Laboratory.
- Kaykanacı, M. (1993). *Birleştirilmiş sınıflı köy ilkokullarında görevli müdür yetkili öğretmenlerin yönetimle ilgili problemleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve öğretim*. İstanbul: Beta Basım.
- Köksal, K. (2002). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kuzey, M. (2002). *Sınıf öğretmenlerinin bazı sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Mason, D. A., Stimson, J. (1994). *National survey of combination and nongraded classes*, California: California Educational Research Cooperative.
- Oran, T. (2003). *Birleştirilmiş ve bağımsız sınıflarda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgisi dersi bilişsel hedeflerine ulaşma düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Özben, K. (1997). *Birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Özrenk, Y. (1992). *Birleştirilmiş sınıflı köy okulları öğretiminin çağdaş eğitim programlarındaki yeri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzincan.
- Öztürk, T. (1980). *İlköğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar*. Yayınlanmamış tez, Ankara.
- Şahin, A. E. (2003). Birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25:166-175.

- Veenman, S. (1985). Active learning time and achievement in mixed age classes, *Educational Studies*.
- Veenman, S. (1996). Effects of multigrade and multi-age classes reconsidered, review of educational research.
- Yerlikaya, A. (2000). *Köy ve şehirde çalışan sınıf öğretmenlerinde tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

*Summary***THE ANALYSIS OF THE PROBLEMS TEACHERS FACE
DURING INTEGRATED-CLASSES PRACTICES IN TERMS
OF DIFFERENT FACTORS****Durmuş KILIÇ*****Seda ABAY****

Investigating Turkish National Education System, it is seen that the primary schools with integrated classes are evidenced within the first stage of the primary education of formal education process. By the purpose of providing the children of school age with the service of primary education, the model of school with integrated classes were developed. This case stemmed from the conditions of Turkey, such as low population and accordingly small numbers of students in some settlements and the numbers of teachers and classrooms away from meeting the needs, led to integrated classes practices.

The fact of integrated classes is not peculiar to Turkey; it is possible to see integrated classes even in some developed countries as well. For example, there are schools with one or two teachers in rural parts of France and Ireland.

Many other countries such as USA, Canada, Austria, Switzerland, and Netherlands experience similar problems, too.

The aim of this study is to identify the difficulties faced by teachers during the teaching-learning process in the application of integrated classes.

The research was conducted on the teachers at the schools including integrated-classes in Erzurum.

The problems which teachers face in integrated classes applications are limited with the instruments prepared and used by the researcher.

Address for correspondence: *Yrd. Doç Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği A. B. D., dkilic@atauni.edu.tr; **Sınıf Öğretmeni, Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğü

The universe of the study consists of all schools having integrated-classes system in Erzurum and the teachers at these schools.

The sample of the study consists of the schools with integrated schools in the city centre of Erzurum and 187 teachers teaching at 170 schools with integrated schools in four towns of Erzurum.

In the identification of problems faced by the teachers in the system of integrated schools, a questionnaire whose validity and reliability analyses were made by the researcher was used.

The internal consistency of the questionnaire was found to be Cronbach Alpha co efficiency of 0.85.

In the analyses of the data, T test and tests of ANOVA and LSD Post Hoc were utilized.

According to the result of the research, the problems faced during the integrated classes practices were found to be in favor of the males in terms of “teacher proficiency” sub-dimension and “total score of the questionnaire”. They evaluated their teaching proficiencies more positively in relation to females.

Teachers’ problems they face in the system of integrated classes according to the years of experience were found to be significantly related to the sub-dimensions “school facilities” and “the structure of the program” and “total score of the questionnaire”. It was found that teachers with the teaching experience of 1-5 years evaluated the problems more negatively than those with the experience of 6-10 and 11-15years.

The problems faced by teachers in integrated classes were found to be significant in terms of the sub-dimensions “school facilities”, “school-parents cooperation”, and “problems related to students” and “total score of the questionnaire” according to the years of experience of teachers in integrated classes. It was also found that teachers having been teaching in integrated classes for 7-9 years evaluated the problems more positively than those with 1-3 and 4-6 years of teaching experience.

When Table 3 was analyzed, it was found out that there were statistically significant ($t=2.467, p<0.05$; $t=2.308, p<0.05$) differences among the problems faced by teachers during integrated-classes applications according to their genders in terms of “teacher proficiency”, sub-dimension and “total score of the questionnaire”. The scores of the other sub-dimensions were found to be statistically insignificant.

In the same table, it was also seen that the mean of the scores of males for “teacher proficiency” sub-dimension was 28.76 and higher than that of females (25.43). This finding shows that males evaluate their proficiencies in integrated-classes practices more positively than others.

Having analyzed Table 4, the problems teachers faced in the teaching-learning process in the integrated classes differed significantly according to the types of schools they had graduated from in terms of the sub-dimensions “teacher proficiency”, “school facilities” and “school-parents cooperation” and “total score of the questionnaire”. “Student-oriented problems” and “structure of program” sub-dimensions were found to be insignificant.

When Table 5 was analyzed, it was realized that the differences related to “teacher proficiency”, “school facilities”, “school-parents cooperation”, “student-oriented problems” and “structure of program” sub-dimensions and “total score of the questionnaire” were insignificant ($p>0.05$).

As can be inferred from Table 7, to identify whether the problems faced by teachers during integrated classes practices according to the numbers of students in classrooms an ANOVA test was used. The differences related to “teacher proficiency”, “school facilities”, “school-parents cooperation”, “student-oriented problems” and “structure of program” sub-dimensions and “total score of the questionnaire” were found to be statistically insignificant ($p>0.05$).

These findings showed that teachers evaluated the problems they face in the teaching-learning process of integrated-classes practices related to the numbers of the classrooms in the same way.

When Table 8 was analyzed, it was seen that the relationship between “teacher proficiency”, “school facilities”, “school-parents cooperation”, “student-oriented problems” and “structure of program” sub-dimensions and “total score of the questionnaire” was statistically insignificant ($p>0.05$).

These findings showed that both trainee and experienced teachers evaluated the problems they faced in the teaching-learning process of integrated classes practices in the same way.

When Table 9 is analyzed, it is seen that one of the teachers is at a school serving dual education and the other 186 teachers are at the schools serving normal (one-session) formal education. It is understood that the teacher serving at the school with dual education evaluated the problems at the integrated classes more negatively than those at other schools.

When Table 11 is analyzed, it is seen that whether the problems faced by the teachers at integrated classes varied according to the years of When Table 8 is analyzed experience of teachers was determined by the use of ANOVA.

The differences between the scores taken from “school facilities”, “structure of the program” sub-dimensions and “mean of the questionnaire” were found to be significant ($p < 0.05$). However, the relationships among “teacher proficiency”, “school-parents cooperation”, “student-oriented problems” sub-dimensions were insignificant ($p > 0.05$).

When Table 12 is analyzed, it “is seen that teachers with 1-5 years of experience evaluate school facilities”, and “structure of the program” sub-dimensions in a more pessimist way than those with 6-10 and 11-15 years of experience. The teachers with 1-5 years of experience are the novice teachers which have been appointed as teachers in recent years. These teachers do not have enough knowledge about the practices of integrated classes. Because the teachers who would be newly appointed start their careers, generally, in the places away from the centers of cities and towns; and these schools are the ones with integrated classes. It can be said that these teachers would develop more optimistic views as teachers’ knowledge and experience increase by time.